

їх чітке визначення допоможе захистити та забезпечити законні інтереси учасників цивільного процесу і таким чином, сприятиме їх розвитку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кодола Б. Електронні докази: регулювання, яке буде складно застосувати на практиці. URL: http://zib.com.ua/ua/131203-elektronni_dokazi_regulyuvannya_yake_bude_skladno_zastosuvat.html
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV. (Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2004. № 40-41, 42, ст. 492).
3. Каламайко А. Ю. Електронні засоби доказування в цивільному процесі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків. 2016. 20 с
4. Резворович К. Проблематика дослідження електронних доказів у цивільному судочинстві України. Матеріалів Міжнародного науково-практичного онлайн-семінару (в авторській редакції),(м. Кривий Ріг, 29 квітня 2022 року). Кривий Ріг, 2022. 498 с.
5. Петренко В. С. Електронні докази як елемент інформаційних технологій у цивільному судочинстві. Молодий вчений. 2018. № 1 (54). С. 111-115.

УДК 340.142

Поліщук М. Г.

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

Черепанов М. М.

*здобувач вищої освіти
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ІНСТИТУТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЗОВУ В ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ В УКРАЇНІ

З метою охорони матеріально-правових інтересів позивача, проти несумлінних дій відповідача в цивільному та господарському процесі, а також для забезпечення гарантій реального виконання позитивно прийнятого рішення, законодавець ввів до процесуального законодавства інститут забезпечення позову.

Дійсно, існує практика несумлінних дій відповідачів, які за час розгляду справи, зловживаючи своїми правами, можуть приховати майно, продати, знищити чи знецінити його, внаслідок чого судовий захист прав та законних інтересів позивача може виявитися неефективним, а прийняте на користь позивача рішення суду може залишитися без виконання.

Перелік підстав виникнення цивільних прав та обов'язків не є

самовизначальним. Його можливий та допустимий набір зумовлений предметом цивільно-правового регулювання та його методом.

Звідси провідними та основними підставами названо угоди та договори, як ті підстави, які найбільш повно відображають суб'єктивну правову автономію, що розкривається через диспозитивність та юридичну рівність учасників цивільно-правових відносин. Судове рішення – особливий юридичний факт для цивільно-правового регулювання, оскільки його походження ґрунтується на односторонньому волевиявленні суду як органу публічної влади. Звідси його постановою спричиняє два види юридичних наслідків – матеріально-правові та процесуально-правові.

Позов є поняттям та інститутом цивільного процесуального права. Тому точніше характеризувати позов як звернене до суду першої інстанції вимога позивача до відповідача про захист свого права або закону, що охороняється інтерес. Позов – процесуальний засіб вирішення спору про право між сторонами матеріально-правового відносини. Умови пред'явлення позову та сама можливість порушення справи в суді в порядку позовного провадження обумовлені обставинами лише процесуально-правового порядку, в зв'язку з чим позов більш точно характеризувати як категорію виключно цивільного процесуального права.

Обмеженість дослідження проблем цивільно-правової значимості судового вирішення питаннями їхньої онтології, що розкривають особливості цієї категорії в одному лише статичному аспекті, пов'язаному структурно та змістовно із загальною теорією юридичних фактів, залишила поза увагою окремі аспекти її цивільно-правової проблематики.

Сутність позову, що пред'являється до суду, викладається в позовній заяві зацікавленої особи.

Саме тому, за наявності обґрунтованого припущення заявника (позивача), що невжиття заходів забезпечення може ускладнити чи зробити неможливим виконання рішення суду, законодавець дозволяє суду забезпечити позов такими шляхами:

- накладення арешту на майно або грошові кошти, що належать відповідачеві та знаходяться у нього або в інших осіб;
- заборона вчиняти певні дії;
- встановлення обов'язку вчинити певні дії;
- заборона іншим особам здійснювати платежі або передавати майно відповідачеві чи виконувати щодо нього інші зобов'язання;
- зупинення продажу арештованого майна, якщо подано позов про визнання права власності на це майно та про зняття з нього арешту;
- зупинення стягнення на підставі виконавчого документа, який оскаржується боржником у судовому порядку;
- передача речей, які є предметом спору, на зберігання іншим особам;
- встановлення обов'язку вчинити дії щодо унеможливлення доступу користувачів мережі Інтернет до об'єктів права інтелектуальної власності, правомірність використання (розміщення) яких у мережі Інтернет є предметом спору.

При цьому законодавець та судова практика вимагають, щоб припущення заявника щодо необхідності забезпечення позову було саме

обґрунтованим, тобто підтверджувалося певними доказами [6, с. 40].

Однак достатньо поширеною є практика, коли забезпечення позову в цивільному та господарському процесі використовується з метою неправомірних дій з незаконного заволодіння майном (фактично, рейдерства).

Суд для захисту порушеного чи оскарженого права може присудити відповідача до вчинення певної дії чи утримання від нього: визнати наявність правовідносин між позивачем та відповідачем, зафіксувавши права та обов'язки сторін; змінити або припинити існуючі між сторонами правовідносин. Зміст позову відображає вимогу позивача до суду і знаходить відображення у прохальному пункті позовної заяви. Зміст позову визначає форму судового захисту, яку обрав позивач, тобто. ухвалу рішення певного роду. Під предметом позову розуміється зазначене позивачем суб'єктивне право, про яку він просить суд винести рішення однією з зазначених вище способів.

Законодавець вважає зловживання правом неприпустимим, а судова практика, зокрема Пленум Верховного Суду України у постанові №9 від 22.12.2006 р. «Про практику застосування судами цивільного процесуального законодавства при розгляді заяв про забезпечення позову», звертає увагу на те, що особам, які беруть участь у справі, має бути гарантована реальна можливість захистити свої права при вирішенні заяви про забезпечення позову, оскільки існує ризик спричинення їм збитків у разі, якщо позов або пов'язані з матеріально-правовими обмеженнями заходи з його забезпечення виявляться необґрунтованими [5, с. 92].

З метою мінімізації можливих зловживань із забезпеченням позову, слід пам'ятати кілька простих правил, визначених процесуальним законодавством:

- По-перше, суду має бути надане підтвердження існування реальної загрози невиконання чи ускладнення виконання можливого рішення суду про задоволення позову.

- По-друге, забезпечення позову має бути обґрунтованим, тобто заявник повинен обґрунтувати, чому невжиття заходів забезпечення може ускладнити або зробити неможливим виконання рішення суду та як саме.

- По-третє, вид забезпечення позову повинен бути відповідати позовним вимогам та їхньому обсягу.

При цьому вжиті заходи забезпечення позову не повинні перешкоджати господарській діяльності юридичної особи або фізичної особи, яка здійснює таку діяльність та зареєстрована відповідно до закону як підприємець.

Правильне визначення предмета позову визначає майбутнє виконання судового акта, оскільки обмежено сформульовані вимоги позивачем можуть у подальшому не дозволити його примусово виконати. Наприклад, позивач подав позов лише з вимогою про визнання правочину недійсною, не заявляючи вимоги, пов'язані із правовими наслідками задоволення позову судом. У цьому випадку суд винесе рішення про визнання правочину недійсним, але для того, щоб настали наслідки недійсності правочину, у рішенні суду відповідно до вимог позивача мають бути визначені і подальші дії - повернення майна, коштів, вчинення інших певних дій сторонами правочину, до яких відповідач може бути вимушений судом. У такому разі позивач матиме право вимагати примусового виконання судового рішення у

виконавчому провадженні. Якщо ж рішення суду буде винесене лише щодо заявленої вимоги (наприклад, про визнання правочину недійсним), то примусове виконання такого рішення буде неможливим.

Під підставою позову розуміються фактичні обставини, у тому числі впливає право вимоги позивача, у яких позивач їх оснований.

Вирішуючи питання про забезпечення позову, суд має брати до уваги інтереси не лише позивача, а ще й інших осіб, права яких можуть бути порушені у зв'язку із застосуванням відповідних заходів. Зокрема, суд не повинен вживати такі заходи забезпечення позову, які пов'язані з втручанням у внутрішню діяльність господарських товариств (забороняти скликати загальні збори товариства; складати список акціонерів, що мають право на участь у них; надавати реєстр акціонерів та приміщення для проведення зборів; підбивати підсумки голосування з питань порядку денного тощо).

У справах про захист трудових чи корпоративних прав не допускається забезпечення позову шляхом зупинення дії рішення про звільнення позивача з роботи та зобов'язання відповідача й інших осіб не чинити перешкод позивачеві у виконанні ним своїх попередніх трудових обов'язків, оскільки таким чином фактично ухвалюється рішення без розгляду справи по суті.

Недотримання судом при забезпеченні позову таких нескладних правил дозволяє ініціювати скасування заходів забезпечення позову або їх заміни на інші з метою унеможливлення позивачем зловживання правом. Щоправда, слід враховувати, що ухвала про забезпечення позову виконується негайно, а її оскарження, на відміну від ухвали про скасування цього забезпечення, не зупиняє виконання, а також не перешкоджає подальшому розгляду справи. До того ж ухвали про відмову у забезпеченні позову оскарженню не підлягають, що також може бути підставою для зловживань з боку позивача.

Отже, хоча аспекти забезпечення позову загалом врегульовані як у цивільному, так і в господарському процесі, проте існують певні прогалини, що допускають зловживання заявником (позивачем) його правами. Сподіваємося, що вони будуть усунуті шляхом формування відповідної судової практики та реалізації законодавчої ініціативи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року (зі змінами і допов.) Відомості Верховної Ради України 1996 № 30 Ст. 141 Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
2. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року (зі змінами і допов.) Відомості Верховної Ради України 2004 № 40 Ст. 492.
3. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02 червня 2016 року (зі змінами і допов.) Відомості Верховної Ради України 2016 № 31 Ст. 545.
4. Андронов І. В. Судові рішення в цивільному процесі України: проблеми термінології І. В. Андронов Актуальні проблеми держави і права. 2015. Вип. 66 С. 287-293.
5. Балюк І. А. Господарське процесуальне право: Навч. Посіб К.: КНЕУ, 2008 224 с.
6. Курс цивільного процесу : підручник В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін. ; за ред. В. В. Комарова Х. : Право, 201 1352 с.

7. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2 т. За ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. 5-те вид., перероб. і доп К. : Юрінком Інтер, 2016 Т. 1– 832 с.
8. Подцерковний О. Потреба в адаптації та наближенні до практики новел проекту Господарського процесуального кодексу України О. Подцерковний Право України 2017 № 9 С. 35–44.

УДК 657.1.012.1:336.74

Починок О. В.
*аспірант кафедри цивільного
права і процесу,
Західноукраїнський національний
університет*

КЛАСИФІКАЦІЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ

В сучасному світі з розвитком технологій інформаційного суспільства виникають нові форми активів, які можуть бути використані у цивільному обороті. Віртуальні активи можуть бути представлені різними формами, такими як криптовалюти, токени, блокчейн-активи, віртуальні предмети тощо. Однак, у зв'язку зі специфікою цих активів, необхідна чітка класифікація, щоб визначити їх правовий статус та включення в цивільний обіг.

Закон України «Про віртуальні активи» регулює правовідносини, що виникають у зв'язку з оборотом віртуальних активів в Україні, визначає права та обов'язки учасників ринку віртуальних активів, засади державної політики у сфері обороту віртуальних активів [1]. У статті 4 цього Закону визначено, що віртуальні активи можуть бути незабезпеченими або забезпеченими. Інших варіантів класифікації у Законі не визначено.

У той же час, 09.01.2019 опубліковано Пораду щодо віртуальних активів та первинного розміщення монет (Advice on Initial Coin Offerings and Crypt to Assets), розроблену Європейським управлінням з цінних паперів та ринків (European Securities and Markets Authority, ESMA) [2, с. 5]. У цьому документі роз'яснено, які положення чинного законодавства ЄС можна застосовувати щодо ринку віртуальних активів, і запропоновано класифікацію віртуальних активів, що складається з трьох видів: платіжні, інвестиційні та службові активи.

Платіжні засоби, які також можуть називатися обмінними або валютними засобами в цивільному обігу, здійснюють ті ж економічні функції, що й грошові кошти. Вони є засобом платежу, засобом обігу, мірою вартості, засобом формування накопичень, скарбів і заощаджень, а також можуть виконувати функцію світових грошей [3, с. 75].

Інвестиційні віртуальні активи пропонують права на майбутні прибутки та зазвичай розглядаються в рамках фінансових регуляторних режимів як фінансові продукти, цінні папери, фінансові інструменти, деривативи або